

Saim Uysal

TCMB neden dünyada en çok tartışılan Merkez Bankası

Bu tespit bize ait değil. Tespiti yapan TCMB'nin bugünkü başkanı. Son Enflasyon Raporu sunumunda şu söylemde bulundu;“Dünyada hiçbir Merkez Bankası bizim bankamız kadar tartışılmıyor.” Haftaiçinde önce yılın son enflasyon raporu sunuldu. Daha sonra Ekim ayı enflasyon rakamları açıklandı. TÜİK verilerine göre enflasyon (TÜFE) Ekim ayında aylık yüzde 2,39, yıllık bazda ise yüzde 19,89 oldu. Sepetteki 415 maddeden 331'nin ortalama fiyatı arttı. ÜFE'deki gerçekleştirmeler aylık bazda yüzde 5,24 oldu, yıllık bazda ise yüzde 46,31. Ceza, vergi ve harç artışları için kullanılan yeniden değerlendirme oranı ise yüzde 36,20 olarak ilan edildi. Bağımsız akademisyenler grubuna (ENAG) göre hesaplanan TÜFE oranı aylık yüzde 6,90 yıllık ise yüzde 49,87'ye ulaştı. TÜİK'in enflasyonla mücadele görevi mi var merak ediyoruz. ÜFE 14 aydır TÜFE'nin üzerinde. Ekim ayında ulaştığı seviye TÜFE'nin 2,3 katı. Resmi rakamlarla fiili rakamların bu denli ayrışması kafalarda soru işareti bırakıyor. Bu nedenle TÜİK'in hesaplamalarla ilgili daha şeffaf ve aydınlatıcı iletişimine ihtiyacımız var. Enflasyondaki yükseliş süreci devam ediyor. Döviz kuru ve kurdan enflasyona geçiş oranı artıyor. Bu arada FED faizleri arttırmadı, sabit bıraktı, ancak aylık 120 milyar dolar büyüklüğündeki varlık alım programını (başarılı iletişim sonucu) beklentiler paralelinde azaltma kararı aldı. Gelelim asıl konumuza. Enflasyon Raporu sunumundaki Sayın Başkan'ın başlığımızda yer alan

şikâyetinin (TCMB'nin dünyada en çok tartışılan merkez bankası olma) nedenlerini açıklamaya.

1- TCMB yasasının 4. maddesi, "Bankanın temel amacının fiyat istikrarı sağlamak olduğu, bunun için uygulayacağı para politikası araçlarını doğrudan kendisi belirler" der. Aynı maddede "fiyat istikrarını sağlama amacı ile çelişmemek kaydıyla Hükümetin büyüme ve istihdam politikalarını destekleyeceğini" hükme bağlanmıştır. Sayın başkan kendisinin başkanlık döneminde başlangıçta enflasyonun üzerinde politika faizi tespit edileceğini açıklamasına rağmen politika faizi indirimlerini TCMB'nin doğrudan kendisinin belirlediğini şeffaf bir biçimde söyleyebilir mi? Büyüme için uygulanmaya çalışılan negatif reel faizli (-) yüzde3,89) para politikasının kanununda belirtilen "fiyat istikrarı ile çelişmediğini" söylemek mümkün mü?

2- Bilindiği üzere para politikasının ana unsurları başarılı iletişim, beklentileri ve fiyatlamaları rasyonel şekilde yönetmek. Para politikasının beklentileri başarılı bir şekilde yönettiğini söyleyebilir miyiz? Kısa vadeli tahvil faizlerinin büyük oranda politika faizine bağlı olduğunu biliyoruz. İlk faiz indiriminin yapıldığı Eylül ayından bu yana kısa vadeli tahvil faizleri ile uzun vadeli tahvil faizlerinin arasındaki farkın ters çalışmasının nedeni açıklanabilir mi? Uzun vadeli faizler düşeceğine artıyor. İndirim sonrası enflasyonun daha da artacağı beklentisi yükselmiş durumda. Bir yandan faiz düşüyor, diğer yandan enflasyon beklentileri artıyor. Bu nasıl bir para politikası tasarımı?

3- TCMB, rekabetçi kur ve cari fazla ile önce cari dengeyi daha sonra da fiyat istikrarının sağlanacağını iddia ediyor. Bunu yaparken enflasyon hedeflemesini sanki uyguluyormuş gibi yapmaya da çalışıyor. Bu ikisi çelişkili değil mi? Bankaya kredibilite kaybı yaratmıyor mu? Manşet enflasyondan çekirdek enflasyona odak değişikliğinin nedenlerinin iletişimi piyasalarla yeterince yapılabildi mi? Piyasaların bunu ikna edici bulmaması güven kaybına neden olmuyor mu? Çekirdek enflasyonda gıda ve enerji (TÜFE'deki yüzde 56'lık kısım) hariç hesaplamayı göz önüne alırsak enflasyon sepetindeki birçok ürünlerdeki fiyat istikrarının nasıl sağlanacağı konusunda ne düşünüyorsunuz? Emsal ülkeler faiz arttırmaya devam ediyorlar. Faiz indiren sadece biziz.

4- TCMB deki paradigma değişikliği zamanı uygun muydu. Makroekonomik dengelerin bozulacağı, görevi TL'nin değerini korumak olan bankanın bu politikalarla TL'nin daha da değersizleştirilmesi sonucu ücretli, emekli gibi sabit gelirli insanların gelirlerinin reel olarak azalacağı, zaten

bozuk olan gelir dağılımının daha da kötüleşeceği beklenirken seçime yakın bu kesimlere yüksek zamlar yapılmasını ücret enflasyon sarmalını daha da arttıracığı konusunda ne düşünülüyor. 5- Sipariş üzerine dizayn edinilen para politikasında; faiz indirimi- rekabetçi kur- ihracat artışı- cari fazla uygulamasının sürekliliği nasıl sağlanacak. Üretimimizin ithal girdili yapısı değişmedikçe, küresel koşullar normaleştiğinde ihracat artış oranlarını aynı ölçüde tutmak mümkün mü? İhracattaki asıl artışın verimlilikten ve girdi üretimlerinin ülke içinde gerçekleşeceği bir ekonomik yapıyla olabileceği ve bu değişikliğinde uzunca bir süreç alacağı düşünülürken bu tasarlanan para politikasının genel ekonomi politikasıyla bütünleşikliği var mıdır? 2003-2015 döneminde kur artışı yüzde 3,3 iken ihracattaki artış yüzde 15 olmuştu. 2018-2021 döneminde ise döviz kurunun yüzde 21 artmasına rağmen ihracat ancak yüzde 4,6 artabildi. Bu rakamlar sadece rekabetçi kur ile ihracat artışının sürekliliğinin engellendiğini gösteriyor. Daha önce cari fazla verildiğinde fiyat istikrarı sağlanabildi mi?

Yazı alanımız sınırlı. Bu tespitler TCMB'nin neden çok tartışıldığını açıkça gösteriyor. Avrupa'nın en ucuz iş gücü olduk. Nüfusa oranla en çok asgari ücretle çalışan işçi sayısı ülkemize ait. Öngörülebilirlik, istikrar, güven sağlamadan, evrensel standartlarda demokratik ve hukuki ortam oluşturmadan süreklilik, kurumsal ve kurallı politikalar sağlanamıyor. Kalkınmacı merkez bankacılığına geçmek için; bankanın bu kanuni yapısında ve yürütülen ekonomik politikalarda radikal değişiklik yapmak gerekiyor.